

ФІЗИКА І ТЕХНІКА НАПІВПРОВІДНИКІВ, МЕТАЛІВ, ДІЕЛЕКТРИКІВ ТА РІДКИХ КРИСТАЛІВ

УДК 621.315.592

Большакова І.А., Воронін В.О., Копцев П.С., Мельник І.І., Московець Т.А.
ДУ "Львівська політехніка", лабораторія магнітних сенсорів

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНОВАЖНОГО СКЛАДУ ГАЗОВОЇ ФАЗИ СИСТЕМ **InSb-Sn-J₂** ТА **InAs-Sn-J₂**

© *Большакова І.А., Воронін В.О., Копцев П.С., Мельник І.І., Московець Т.А., 2000*

Комп'ютерним моделюванням досліджено рівноважний склад газової фази систем InSb-Sn-J₂ та InAs-Sn-J₂ в температурному діапазоні 650÷1200 К. Проведено кількісний розрахунок парціальних тисків компонент газової фази. Встановлено вплив домішки олова на рівноважний склад газової фази.

Equilibrium composition of InSb-Sn-J₂ та InAs-Sn-J₂ system gas phases was investigated by means of computer modeling within the temperature range of 650÷1200 K. Quantitative calculation was carried out of the partial pressures of gas phase components. Tin doping influence upon equilibrium composition of gas phase was defined.

Вступ

Використання мікрокристалів InSb та InAs як чутливих елементів сенсорів магнітного поля вимагає матеріалів з різними значеннями електрофізичних параметрів. Це досягається легуванням кристалів. Однією з домішок, яка найчастіше використовується, є олово. Труднощі технологічного процесу легування полягають у безпосередній залежності умов кристалізації від складу газової фази. З огляду на це метою роботи було встановлення впливу домішки Sn на склад газової фази.

Моделювання

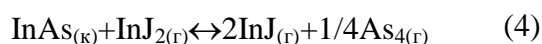
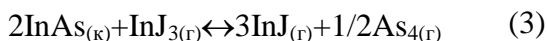
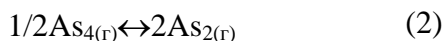
Термодинамічний аналіз газової фази базових систем InAs-J₂ та InSb-J₂ без урахування легуючих домішок був зроблений раніше в роботах [1,2]. У цій роботі досліджено вплив легуючої домішки Sn та його сполук на рівноважний склад газової фази цих систем. Для цього використаний стандартний підхід, який полягав у формуванні системи рівнянь незалежних хімічних реакцій, розрахунку температурних залежностей констант рівноваги цих реакцій, розрахунку парціальних тисків компонент газової фази.

Температурні інтервали для розрахунків були вибрані з урахуванням досвіду розрахунку базових систем і становили 800-1200К для системи InAs-Sn-J₂ і 650-1200К для системи InSb-Sn-J₂.

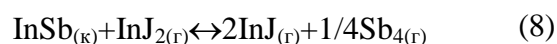
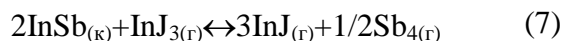
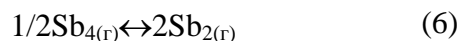
До складу газової фази систем InAs-Sn-J₂ та InSb-Sn-J₂, крім сполук, які входять в базові системи InAs-J₂ та InSb-J₂, входять йодиди олова SnJ₂ та SnJ₄. Наявність олова в газовій

фазі не враховували через малий тиск насичених парів, який у всьому досліджуваному інтервалі температур становить $2,91 \cdot 10^{-14} \div 1,51 \cdot 10^{-4}$ Па [3]. З урахуванням фізико-хімічних властивостей сполук, що входять до газової фази досліджуваних систем, складено систему незалежних хімічних рівнянь, що мають вигляд:

Система InAs-Sn-J₂

Система InSb-Sn-J₂

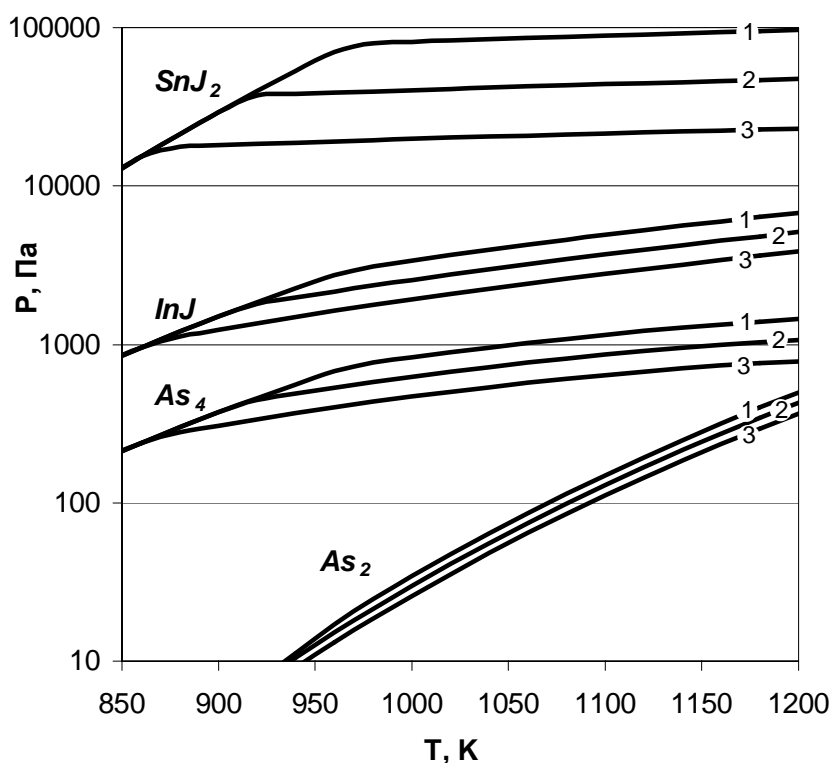
Температурні залежності констант рівноваги реакцій (2)-(4) та (6)-(8) використані з робіт [1,2]. Для реакції (1) і (5) за значеннями термодинамічних параметрів [3-5] цих сполук розрахована температурна залежність константи рівноваги, яка має вигляд:

$$K_p = \exp \left[-34.02 - 3.55 \cdot 10^{-5} \cdot T + \frac{11221.9}{T} - \frac{4269.9}{T^2} + 6.476 \cdot \ln(T) \right] \quad (9)$$

Парціальні тиски компонент газової фази досліджуваних систем розраховували за стандартними співвідношеннями [1,2]. Парціальний тиск йодидів олова обчислювали за формулою.

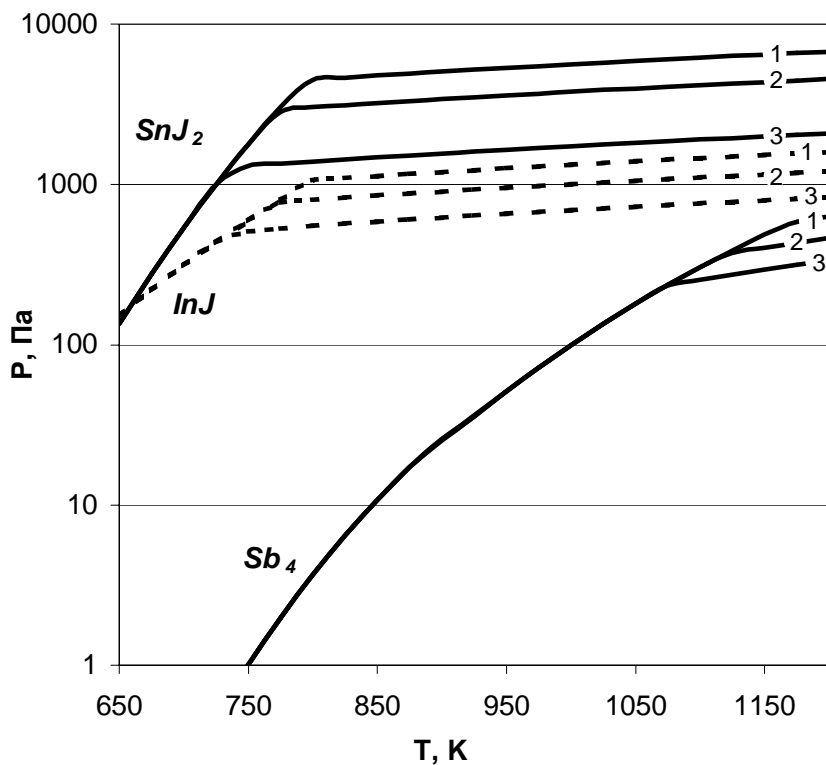
$$K_p = \frac{P_{\text{SnJ}_2}^2}{P_{\text{SnJ}_4}} \quad (10)$$

Розрахунки провадилися в програмному пакеті "MATHCAD 7.0".

Рис.1. Температурні залежності парціальних тисків основних компонент системи InAs-Sn-J₂ при різних концентраціях J:
 1 – 10 моль/м³;
 2 – 5 моль/м³;
 3 – 2,5 моль/м³

Розраховані температурні залежності парціальних тисків основних компонент газової фази систем InAs-Sn-J_2 та InSb-Sn-J_2 подано на рис.1, 2. відповідно. Інші компоненти, що мають значення парціальних тисків, менших від 1 Па, на рисунках не показані.

Рис.1. Температурні залежності парціальних тисків основних компонент системи InSb-Sn-J_2 , при різних концентраціях J_2 :
 1 – 2,0 моль/м³;
 2 – 1,0 моль/м³;
 3 – 0,5 моль/м³

З рис.1, 2. видно що в обох системах парціальний тиск SnJ_2 домінує.

Порівняння парціальних тисків компонент газової фази досліджуваних та базових систем при однакових концентраціях J_2 свідчить, що введення Sn, викликає зменшення парціальних тисків сполук In, As та Sb на 1-2 порядки.

Отже, легування оловом призводить до зменшення масопереносу та швидкості росту мікрокристалів InSb та InAs .

Висновки

Термодинамічним моделюванням у першому наближенні встановлено рівноважний склад газової фази систем InAs-Sn-J_2 та InSb-Sn-J_2 . Проведено кількісний розрахунок парціальних тисків компонент газової фази досліджуваних систем. Встановлено вплив домішки Sn на рівноважний склад газової фази базових систем.

[1] Воронин В.А. Структурно-топологические модели гетерогенных равновесий совершенствование технологии газофазной эпитаксии полупроводниковых соединений / Дис. на соиск. уч. ст. д.т.н. Львов. – 1985.

[2] Сандулова Г.В., Московець Т.А., Петров В.С., Петрушко І.А., Рибак В.М. Вісник ЛПІ, Електронна техніка та прилади, 110 (1977) 99-102.

[3] Термодинамические свойства неорганических веществ. Справочник. / Под ред. А.П. Зефирова. М.: "Атомиздат". – 1965.

[4] Роберт Ф. Ролстон. Йодидные металлы и йодиды металлов. – М. Металлургия, 1968.

[5] Термодинамические свойства индивидуальных веществ. Справочное издание: В 4-х т./ Л.В. Гурвич, И.В. Вейц, В.А. Медведев и др. – Т. III. Кн. 2. – М.: Наука, 1981.